

ISLAMSKA ZAJEDNICA
U BOSNI I
HERCEGOVINI

VIJEĆE KONGRESA
BOŠNJAČKIH
INTELEKTUALACA

BOŠNJAČKA ZAJEDNICA
KULTURE
"PREPOROD"

BOŠNJAČKI INSTITUT –
FONDACIJA ADIL
ZULFIKARPAŠIĆ

HO "MERHAMET"
MDD

FONDACIJA "POPIS 2013."

PROGRAM RADA

Detalji dokumenta

Verzija: FINAL

Datum: 22.01.2013.

*Status: Usvojeno od
strane Upravnog odbora
Fondacije*

Sarajevo, 2013.

Sadržaj

Sažetak.....	3
1. Uvod.....	4
2. Kontekst Programa	4
3. Komponente Programa	6
1) Kampanja javnog informisanja	6
2) Web-portal sa aktivnom komponentom socijalnih medija	7
3) Eksterni monitoring kampanje	8
4) "Grass-top" aktivizam	8
5) Specijalizovani medijski događaji.....	9
6) pozivni centar kampanje	9
7) Aktivan rad i organizacija dijaspore	9
8) Organizacija i podrška angažmanu civilnog društva i nevladinog sektora	10
9) Promocija i organizacija aktivnog učešća Bošnjaka u popisnim tijelima	11
10) Stručni savjeti Fondacije.....	11
4. Dinamika i okvir za realizaciju Programa	12
4.1. Dinamika i sadržaj programskih komponenti.....	12
4.2. Ograničenja Programa	16
4.3. Implementacijski okvir Programa	16
4.4. Dinamika realizacije Programa.....	17
Prilog 1. Pregled najznačajnijih aspekata zakonskog okvira popisa 2013. godine	19

Sažetak

Bosna i Hercegovina je država sa veoma kompleksnom i turbulentnom prošlošću. Reforme koje su posljedica Dejtonskog mirovnog sporazuma dovele su Bosnu i Hercegovinu u ekonomski, politički, etnički i socijalno dezintegriran administrativni sistem općina, kantona, dvaju entiteta, jednog distrikta i distancirane državne vlade. Pored toga, nizom institucionalnih i vaninstitucionalnih aranžmana i mehanizama u izvjesnoj mjeri su betonirani genocidni efekti etničkog čišćenja Bošnjaka tokom protekle agresije i rata. Sve ovo vodi ka vidljivoj političkoj stagnaciji zemlje, slabim zakonodavnim i izvršnim mehanizmima, manjku socijalne kohezije te zabrinjavajućem nedostatku nacionalne i etničke svijesti i pripadnosti, naročito izraženom među Bošnjacima.

Nakon niza godina pritisaka od strane međunarodnih organizacija te višemjesečnih pregovora o sadržaju i specifičnim odredbama, Parlamentarna skupština BiH je u februaru 2012. godine usvojila Zakon o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini 2013., kojim se uređuje sadržaj, priprema, organizacija i provođenje popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini u 2013. godini (u nastavku teksta: Zakon). Članom 20. Zakona Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine odgovorna je za sve faze (uključujući metodologiju, organizaciju, provođenje i analizu) popisa, kao i za sve finansijske aspekte popisa. Ipak, i pored toga, u julu 2012. godine RS je donijela poseban entitetski zakon¹ koji se odnosi na popis, kojim je RS u izvjesnoj mjeri derogirala i preuzela značajan dio nadležnosti državne agencije te ih prebacila na Zavod za statistiku RS, stvarajući zakonski "nejasnu" situaciju u pogledu nadležnosti i primjene određenih operativno-tehničkih elemenata popisa. Ukoliko se ima na umu da je entitetski zakon o popisu u cijelosti nepotreban s obzirom na činjenicu da je uloga entitetskog zavoda jasno definisana u državnom Zakonu, da je niz odredbi u entitetskom zakonu iz domena državne agencije te da je zakon RS-a izbacio neke važne odredbe državnog Zakona, nameće se zaključak da je donošenje ovog zakona u RS-u imalo potpuno drugu pozadinu, što naglašava potrebu da se predstojećem popisu, a posebno primjeni pojedinih odredbi RS-ovog zakona te strukturi popisnih tijela u RS-u, posveti posebna pažnja.

Također, posebna pažnja se mora posvetiti primjeni člana 7. državnog Zakona koji definira status "rezidenta" kao najvažnije i najmanje statističke jedinice. Po odredbama ovog člana, dijaspora, ali i raseljena lica koja žive van Bosne i Hercegovine duže od godinu dana, neće biti obuhvaćena popisom prisutnog stanovništva (ref. "ukupan broj stanovnika popisnog područja") i neće ući u populaciju stanovnika relevantnu za unutrašnje bosanskohercegovačke odnose. U skladu sa ovim članom Zakona, oni će biti tretirani u ukupno stanovništvo Bosne i Hercegovine, ali kao posebna popisna jedinica, i neće biti dio "prisutnog stanovništva određenog popisnog područja". U vezi sa ovim, bitno je naglasiti da je u svim popisima koji su do sada provedeni u Bosni i Hercegovini u periodu provedbe rezultata popisa nacionalni balans između Bošnjaka/Srba/Hrvata bio više načelne i metodološke prirode. Međutim, nakon rata, a naročito od 1999. godine pa nadalje, svi zakoni u BiH sadrže odredbu "u skladu sa posljednjim provedenim popisom", koja se odnosi na broj i strukturu rukovodilaca i uposlenika u ministarstvima, vladinim strukturama, agencijama i različitim ustanovama, tijelima lokalne uprave itd. Odnosno, rezultati planiranog popisa direktno će utjecati na primjenu Ustavom i pozitivnim propisima definiranih odnosa između pripadnika različitih naroda u Bosni i Hercegovini te na ukupni integritet zemlje. Ukoliko popis rezultira dijeljenjem bošnjačkog naroda na Bošnjake/Muslimane/Bosance, poput situacije u Crnoj Gori gdje je nakon posljednjeg popisa registrirano 8.65% Bošnjaka i 3.31% Muslimana, te budemo imali značajno rasipanje između modaliteta Musliman, Bosanac i (ili) ostali, ukupni odnosi unutar Bosne i Hercegovine vjerovatno će u cijelosti drugačije izgledati – prvenstveno na štetu bošnjačkog naroda.

Ako se na ovo doda i činjenica da je niz postavki predstojećeg popisa 2013. godine sporan i da predstavlja "nužni bosanskohercegovački kompromis", onda je neophodno sistemski djelovati na ključna pitanja vezana za predstojeći popis i adresirati ih putem sveobuhvatnog programa aktivnosti.

Upravo iz ovih razloga, osnivači Fondacije su uspostavili institucionalni i operativni okvir za zajedničko djelovanje, te u obliku samostalnog pravnog lica – fondacije pod imenom "POPIS 2013." – definisali zadatak osiguranja pozitivnog ishoda predstojećeg popisa za bošnjačko stanovništvo. Cilj predloženog Programa, koji je izložen u ovom dokumentu, jeste da kroz provedbu sveobuhvatne informativne kampanje koja ističe ključna pitanja u vezi sa predstojećim popisom osigura adekvatnu i tačnu zastupljenost Bošnjaka u Bosni i Hercegovini. Nadalje, zadatak Fondacije je informisati građane o detaljima različitih popisnih obrazaca, učestvovati u organizaciji aktivnog učešća Bošnjaka u različitim popisnim tijelima te naglasiti značaj uloge bošnjačke dijasporu u popisu. Fondacija će osigurati okvir za zajedničke aktivnosti institucija osnivača te kreirati mehanizme za koordinaciju kampanje javnog informisanja i aktivnosti na terenu.

U ovom dokumentu izložene su pojedinosti u vezi sa programskim područjima i konkretnim aktivnostima Fondacije, dok je Finansijski plan predvidio odgovarajući budžet Fondacije.

¹ Zakon o organizaciji i sprovođenju popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2013. godine u RS-u.

1. Uvod

Osnovni zadatak Fondacije, definisan ovim Programom rada, jeste adekvatno informisanje građana Bosne i Hercegovine, sa posebnim fokusom na Bošnjake, o ključnim aspektima popisa i pratećih popisnica, zatim organizacija aktivnog učešća Bošnjaka u različitim popisnim tijelima i organima, posebice u RS-u, kao i afirmacija bosanskohercegovačke dijaspore te adekvatno razumijevanje njene uloge kada je predstojeći popis u pitanju. Predstojeći popis stanovništva odvijat će se u skladu sa Zakonom o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini 2013. godine (u nastavku teksta: Zakon), koji je usvojila Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 21. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 3. februara 2012. godine, i na 12. sjednici Doma naroda, održanoj 3. februara 2012. godine. Zakonom se utvrđuje sadržaj, priprema, organizacija i provođenje popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini u 2013. godini (u nastavku teksta: popis), kao i obaveze državnih i drugih organa i organizacija uključenih u popis, obaveze i dužnosti davalaca popisnih podataka i lica koja obavljaju poslove popisa, objavljivanja popisnih rezultata i finansiranja popisa.

Imajući u vidu značaj predstojećeg popisa u BiH, pet najznačajnijih bošnjačkih institucija uspostavilo je institucionalni i operativni okvir za zajedničko djelovanje. Kako bi se osigurala potpuna koordinacija i saradnja među ovim organizacijama, kao i među ostalim institucijama i nevladinim organizacijama, osnivači su uspostavili samostalno pravno lice – Fondaciju "POPIS 2013.", čiji su zadaci usmjereni na kritična područja intervencije vezana za predstojeći popis. Glavni zadatak Fondacije "POPIS 2013." je osmisliti i prenijeti sveobuhvatnu i jedinstvenu poruku Bošnjacima kako u zemlji tako i u dijaspori o ključnim aspektima predstojećeg popisa i značajnim pitanjima i detaljima popisnih obrazaca. Nadalje, Fondacija će raditi na organiziranju aktivnog učešća Bošnjaka u različitim popisnim tijelima, naročito u Republici Srpskoj, kao i na afirmaciji bošnjačke dijaspore te naglašavanju njene uloge u predstojećem popisu.

Fondaciju "POPIS 2013." osnovalo je sljedećih pet bošnjačkih institucija:

- *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini* (www.rijaset.ba)
- *Bošnjačka zajednica kulture "Preporod"* (www.preporod.ba)
- *Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca* (www.vkbi.ba)
- *Bošnjački institut – Fondacija Adil Zulfikarpašić* (www.bosnjackiinstitut.ba)
- *HO Merhamet MDD* (www.merhamet.ba).

Prikaz Programa izložen u sljedećim poglavljima predstavlja zajednički skup aktivnosti i područja intervencije koje će navedene institucije provesti u kontekstu predstojećeg popisa. Fondacija svoje zajedničke aktivnosti usmjerava na aktuelna pitanja u vezi sa popisom, kao i na prisutnu apatiju Bošnjaka u zemlji i dijaspori kada je u pitanju ukupna situacija u Bosni i Hercegovini. Fondacija će biti programski orijentisana te će kao zasebno pravno lice provoditi zajedničke aktivnosti organizacija osnivača i raditi unutar jasno definisanog Programa rada.

2. Kontekst Programa

Razmatrajući ukupne postavke predstojećeg popisa, mnogo je otvorenih pitanja i potencijalnih problema. Međutim, u cilju fokusiranja Programa rada Fondacije, kao i postizanja najboljih mogućih rezultata u afirmiranju bošnjačke populacije kada je učestvovanje i realizacija popisa u pitanju, u formi programskih problema moguće je izdvojiti najznačajnije. U prvom redu, tu je nejasna etnička identifikacija Bošnjaka, koja, ako se uzme ukupno ustavno i zakonsko uređenje Bosne i Hercegovine, može imati značajne i nesagledive posljedice. Imajući na umu ukupne posljedice rata, naročito značajan broj protjerane i dislocirane bošnjačke populacije, zatim nedovoljnu promociju zaključaka Drugog bošnjačkog sabora iz septembra 1993. godine, kao i permanentan akademski diskurs na ovu temu, razumljivo je da je etnička identifikacija Bošnjaka kao "Bošnjaka" na zabrinjavajuće niskom stepenu. Ukoliko ne bude adekvatno adresirana, opća konfuzija između termina "Musliman" i "Bošnjak" može imati nesagledive posljedice. U tom kontekstu, probni popis je potvrdio očekivanu disperziju Bošnjaka kada je izjašnjavanje o etnicitetu u pitanju te, sa druge strane, potvrdio nedvosmislenu jasnoću među Srbima i Hrvatima oko njihovog etničkog identiteta. Zabrinjavajući je pokazatelj da Bošnjaci imaju izrazitu tendenciju kreiranja "sopstvenih modaliteta" izjašnjavanja, pa su najčešće opcije: Bošnjak-Bosanac ili Bošnjak-Musliman, te različiti oblici regionalizacija poput: Krajišnik, Hercegovac-Bošnjak itd.

Pored toga, analizom postojećih popisnica, jasno je vidljivo tendenciozno kompliciranje pojedinih modaliteta odgovora, kao i nejasno formulisanje važnih pitanja. Tako je, naprimjer, pitanje broj 1 (zajedno sa pratećim pitanjima 2–7) *Popisnice za lica*, koje, u skladu sa članom 7. Zakona, determinira da li će osoba biti uključena u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja ili se neće računati u ukupan broj stanovništva tog popisnog područja, priređeno na način da se arbitrarno izdvoji i iz popisne mase popisnog područja isključi dijaspora, ali i značajan dio povratničke populacije. Ukoliko budu neispravno odgovoreni, odgovori na pitanja 4 i 5 osobu/domaćinstvo mogu u cijelosti izbaciti iz popisne mase stanovništva tog popisnog područja. Također, pitanje koje određuje "pismenost" formulirano je na sljedeći način: "Da li je osoba sposobna pročitati i napisati kratak tekst?", a ponuđeni modaliteti su "Da" ili "Ne". Jasno, ovako formulirano i postavljeno pitanje imaće izuzetno negativne posljedice naročito kod starije populacije, s obzirom da je formulacija "napiše kratak tekst" otvorena za različita tumačenja od strane popisivane osobe, ali i popisivača.

S obzirom na specifičnost bosanskohercegovačke dijasporne, njena uloga u trenutnoj, ali i budućoj etničkoj strukturi Bosne i Hercegovine je ključna. Trenutno u bosanskohercegovačkoj dijaspori živi oko 1,3 miliona² Bosanaca i Hercegovaca. Svjetska banka procjenjuje da je 2005. godine broj emigranata sa prostora Bosne i Hercegovine iznosio 1.471.594 osoba³, što procentualno čini 37,7 % ukupne bosanskohercegovačke populacije. Procjene su da je usljed ratnih dejstava raseljeno oko 850.000 osoba. Najveći dio ove populacije su Bošnjaci i izuzetno je važno adresirati ih te osigurati da na odgovarajući način učestvuju u predstojećem popisu. Ovo se posebno odnosi na osobe sa predratnim prebivalištem na prostoru RS-a te Distrikta Brčko. Iako ne postoje precizni podaci, UNHCR je procijenio da je etnička struktura RS-a 1996. godine bila 96,8% Srbi, 2,2% Bošnjaci i 1% Hrvati. Danas je ova situacija nešto bolja i procjene su da na prostoru RS-a živi oko 90% Srba, 8,5% Bošnjaka i 1,5% Hrvata, što je i dalje daleko od predratnog stanja kada je na području koje danas obuhvata RS živjelo 29% Bošnjaka, 9,5% Hrvata te 55% Srba. U kontekstu bh. dijasporne, važno je imati na umu da odredbe Zakona o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini 2013. godine predviđaju da u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja ulaze samo ona lica koja su u trenutku popisa odsutna ili će biti odsutna iz svog uobičajenog mjesta stanovanja kraće od godinu dana, te da se ta lica trebaju smatrati privremeno odsutnim osobama. Odnosno, ukoliko osoba navede da je odsutna iz svog uobičajenog mjesta stanovanja kraće od godinu dana, tada se ubraja u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja i direktno utječe na ukupnu strukturu i relativne odnose prisutnog stanovništva u BiH. U suprotnom, ukoliko se osoba izjasni da je odsutna ili da će biti odsutna iz svog uobičajenog mjesta stanovanja duže od godinu dana, ili se eventualno popiše putem interneta, pošte ili diplomatsko-konzularnih predstavništava, takva osoba ne ulazi u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja. Te osobe će se tretirati na poseban način i, mada će ući u ukupan broj stanovnika Bosne i Hercegovine, neće biti vezane za određeno popisno područje. Imajući sve ovo u vidu, uloga dijasporne u predstojećem popisu je nezamjenjiva, posebno u poništavanju posljedica agresije i genocida u RS-u te osiguranju ispravne etničke slike Bosne i Hercegovine.

Popis stanovništva i stambenih jedinica podrazumijeva mnogo različitih operativno-tehničkih segmenata o kojima je neophodno voditi računa. U prvom redu, tu je pitanje nacionalnog/etničkog sastava popisnih komisija lokalne samouprave – općinskih popisnih komisija, koje, u skladu sa Zakonom, trebaju biti u skladu sa popisom iz 1991. godine. Također, tu je i pitanje instruktora i popisivača, koji bi također trebali biti zastupljeni u popisnim tijelima lokalne samouprave u skladu sa popisom iz 1991. godine, pri čemu je izuzetno važno osigurati neophodan broj/kvotu prijavljenih popisivača/instruktora na lokalnom nivou. Pored toga, u skladu sa Zakonom, članom 19., stavom (2), za mjesto unosa, obrade i kontrole popisnica utvrđeno je Istočno Sarajevo, odnosno sve popisnice će nakon preliminarne obrade od strane popisnih komisija lokalne samouprave – općinskih popisnih komisija – biti prebačene u Istočno Sarajevo na konačni unos i obradu. Izuzetno je važno osigurati nezavisnu i adekvatnu kontrolu ovog kritičnog aspekta popisa s obzirom da će se unos obavljati elektronski putem optičkih čitača uz izuzetno kompliciran proces kontrole kontingenta i spornih popisnica. Pored toga, važno je imati na umu da unos podataka putem optičkih čitača ima visok stepen greške, zbog čega je neophodno osigurati aktivno učešće u svakoj fazi ovog procesa, kao i u svim predunosnim koracima i testiranjima. Naknadne, manuelne kontrole nisu moguće, jer je u pitanju blizu pet miliona dokumenata, a popisna građa se nakon popisa i eventualne kontrole arhivira, a potom uništava. RS je u svome Zakonu o organizaciji popisa jasno naglasila da je

² "Pregled stanja bosanskohercegovačkog iseljništva", Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, 2008. godina. Zemlje sa najznačajnijim brojem bosanskohercegovačke dijasporne su SAD sa oko 390.000 osoba, zatim Njemačka sa 157.187, Austrija sa 132.262, Slovenija sa 100.000, Švedska sa 75.000, Kanada sa 60.000, Švicarska sa 50.641, Australija sa 50.000, Italija sa 40.000, Holandija sa 24.739, Danska sa 21.037 te Norveška sa 15.500. Pored toga, tu su Srbija i Crna Gora sa 137.000 te Hrvatska sa 60.000 bh. dijasporne.

³ "Migration and Remittances Factbook", World Bank, 2005.

sva popisna građa nakon unosa u nadležnosti entitetskog zavoda, tako da će eventualna postpopisna kontrola popisnica sa područja RS-a biti bitno otežana. Imajući sve ovo u vidu, aktivno učešće Bošnjaka u operativno-tehničkoj realizaciji popisa, posebice u RS-u, predstavlja jedno od najznačajnijih pitanja predstojećeg popisa.

Na kraju, važno je istaći da prethodno definisana područja intervencije nikako nisu i jedina, ali da svakako predstavljaju najbitnije oblasti koje treba adresirati kada je predstojeći popis u pitanju. Također, neophodno je naglasiti i to da je u svim dosadašnjim popisima i postpopisnoj primjeni nacionalni balans između Bošnjaka/Srba/Hrvata bio više načelne i metodološke prirode. Međutim, od rata na ovamo, a posebno od 1999. godine nadalje, svi pozitivni propisi u Bosni i Hercegovini sadržavaju odrednicu "u skladu sa posljednjim popisom", koja se odnosi na broj i strukturu rukovodilaca i uposlenika svih ministarstava, vlada, agencija/zavoda, različitih institucija, organa lokalne uprave itd. Odnosno, ukoliko popis bude rezultirao dijeljenjem Bošnjaka na Bošnjake/Muslimane/Bosance te budemo suočeni sa značajnom disperzijom između modaliteta Musliman, Bosanac i sličnih tome, ukupni Ustavom i pozitivnim propisima definisani aranžmani, ali i ukupni odnosi unutar Bosne i Hercegovine, bit će narušeni, i to prevashodno na štetu bošnjačkog naroda.

3. Komponente Programa

S ciljem tretiranja prethodno navedenih ključnih pitanja vezanih za popis, te prevencije stvaranja neprecizne statističke slike Bosne i Hercegovine, priređen je Program koji, u skladu sa ciljevima Fondacije, adresira neadekvatnu informisanost i neznanje bosanskohercegovačkog stanovništva o različitim aspektima predstojećeg popisa. Program je sastoji od deset komponenti:

- 1) Organiziranje kampanja javnog informisanja
- 2) Kreiranje web-portala sa aktivnom komponentom socijalnih medija i različitim softverskim rješenjima u vezi sa popisom/kampanjom
- 3) Eksterni monitoring kampanje
- 4) *Grass-top* aktivizam
- 5) Organizacija specijalizovanih medijskih događaja
- 6) Uspostava Pozivnog centra kampanje
- 7) Aktivni rad i organizacija dijaspore
- 8) Organizacija i podrška organizacijama civilnog društva i angažmanu nevladinog sektora
- 9) Promocija i organizacija aktivnog učešća Bošnjaka u popisnim tijelima
- 10) Uspostava stručnih savjeta Fondacije

Detalji programskih komponenti dati su nastavku teksta.

1) KAMPANJA JAVNOG INFORMISANJA

Kampanju javnog informisanja usmjerenu na ključna pitanja predstojećeg popisa treba organizovati i provesti širom Bosne i Hercegovine, ali i ciljano u zemljama u kojima živi većina bh. dijaspore. Kampanja javnog informisanja treba uključiti različite oblike komunikacije sa građanima, i to prvenstveno direktnu komunikaciju/rad na terenu, a zatim i prezentacije, tribine, javne diskusije, radionice te neformalne susrete. Aktivnosti koje će se provesti, posebice u dijaspori, obuhvatit će štampane info-brošure/materijale (leci, brošure, poster, džambo plakati itd.), nove medije (web-sajtovi, Facebook, YouTube, Twitter, blogovi) te promocije i odnose sa javnošću. Printani materijali (plakati, poster, info-brošure) moraju jasno naznačiti najbitnije aspekte popisa i najvažnija pitanja, kao i sve statističke posljedice pojedinih odgovora. Ovo se

posebno odnosi na pitanja o etničkom/jezičkom izjašnjanju, kao i na pitanja o mjestu stanovanja. Pored toga, važno je za određene segmente ciljnog auditorija prirediti audiovizuelne materijale (CD, DVD), kao i strukturirane edukativne programe. U konačnici, ne smije se zanemariti utjecaj klasičnih medija, odnosno medijsko oglašavanje (televizija, radio, štampa), koje mora činiti dio kampanje javnog informisanja.

S obzirom da će agencije za statistiku u okviru projekta popisa organizirati kampanju informisanja građana o predstojećem popisu, općim metodološkim elementima popisa te datumima njegova održavanja, sve aktivnosti kampanje javnog informisanja u kontekstu ovog Programa će biti usmjerene na prethodno navedena pitanja i dileme vezane za popis. Ovo se posebno odnosi na pitanja koja neće biti tretirana kroz javnu kampanju agencija/Zavoda za statistiku Bosne i Hercegovine, zbog čega se moraju posebno tretirati kroz kampanju Fondacije.

Ukupni pristup kampanji javnog informisanja će se podijeliti u dvije faze. Prvo, kao najvažniji element cijeloga Programa, pažnju treba usmjeriti na osmišljavanje i izradu ukupnih elemenata kampanje i ključne poruke koje želimo prenijeti. Iza toga će slijediti realizacija kampanje te uspostava Centra za javno informisanje – PR ureda Fondacije, kao i odabir internog tima za kontinuirano, 24/7 javno informisanje. Aktivnosti koje će se provesti u ovom dijelu kampanje su:

- *analiza ciljnog auditorija* u skladu sa definisanim ključnim područjima intervencije;
- dizajn i provedba *ispitivanja javnog mnijenja* i odgovarajuće *ekonometrijsko modeliranje* "ključnih indikatora/pitanja" i "ključnih riječi" koje će se koristiti u sadržaju i izgledu kampanje, sa posebnim akcentom na regionalnu/dobnu/spolnu raznolikost, kao i na bitna pitanja u vezi sa dijasporom;
- osmišljavanje svih značajnih elemenata kampanje javnog informisanja (uz poseban fokus na stvaranju tzv. "cool faktor" kampanje, što je neophodno da bi se obuhvatili mladi i postratna populacija);
- izrada strategije javnog informisanja i plana/obima realizacije;
- dizajn kreativnih aspekata javnog informisanja, kao što su sadržaj i ukupni vizuelni identitet kampanje, ključne poruke itd.;
- izrada/dizajn printanog materijala, brošura, letaka, transparenata, postera itd.;
- uspostava Centra javnog informisanja za cjelodnevnu kampanju (24/7), te permanentno kreiranje oglasa i medijskih objava u vezi sa javnim informisanjem;
- analiza, reakcije, obuka za djelovanje u medijima u okviru konteksta popisa;
- uspostava internog tima Fondacije – PR ured Fondacije.

2) WEB-PORTAL SA AKTIVNOM KOMPONENTOM SOCIJALNIH MEDIJA

U cilju sveobuhvatnog informisanja Bošnjaka o pitanjima popisa, neophodno je prirediti interaktivni web-portal sa svim neophodnim materijalima i informacijama. Pored općih informacija, sajt treba sadržavati detaljne upute o svim koracima i elementima popisa, posljedicama odgovora na pojedina pitanja, pojašnjenjima vezanim za grupu etničko-nacionalnih pitanja, te informacije o različitim operativno-tehničkim segmentima popisa: lokacijama popisnih komisija lokalne samouprave, njihovom sastavu i kontaktnim informacijama.

Posebnu pažnju treba obratiti na značaj i upotrebe novih medija u informisanju i pridobijanju podrške tokom kampanje javnog informisanja. Mladi ljudi, čija će nam podrška i učešće u popisu biti ključni, sve više koriste Facebook, Twitter, YouTube i blogove kako bi se zabavili, ali i informisali o aktuelnim dešavanjima i ključnim pitanjima. Upravo zato je važno da se u okviru ovog dijela programa ovim komunikacijskim medijima prida posebna pažnja te osigura punopravno učešće socijalnih medija u distribuciji i aktualizaciji svih informacija vezanih za popis i realizaciju popisa. Uloga socijalnih medija igrat će ključnu ulogu u informisanju bh. dijaspore i mladih u BiH.

U tom pogledu, predviđeno je kreiranje dinamičnog web-portala kampanje, koji će služiti kao čvorište/hub za različite kanale socijalnih medija. Kao što je slučaj i sa prethodnom aktivnošću, neophodan je manji stručni tim za podršku. Neke od aktivnosti koje će se provesti u ovom dijelu programa su:

- grafički dizajn i branding;
- razvoj web-portala, uključujući razvoj sistema za upravljanje sadržajem – CMS;
- razvoj/nabavka i provedba aplikacija SEM (marketing pretraživača) i SEO (optimizacija pretraživača), uključujući kampanju "prijavi se za popis", kao i interaktivnu web-aplikaciju "provjeri svoje odgovore u popisu", koja će omogućiti korisnicima da odmah vide odgovore na ključna pitanja, kao, naprimjer, skup pitanja o "statusu rezidenta", "etničkoj pripadnosti" itd.;
- organizacija volontera koji će djelovati u uredu, ali i eksternih volontera, koji će podržati i osigurati adekvatnu promociju web-portala te kanala za socijalne medije;
- razvoj/nabavka softvera *Alert central*, alata za prikupljanje, slanje i objavljivanje upozorenja/obavijesti i odgovora na različitim sajtovima na internetu (ključni dio kampanje potreban za dominaciju i posjedovanje cijele priče u vezi sa kampanjom), kao i razvoj mobilne aplikacije;
- promocije, angažman, osnaživanje tima u internetskoj zajednici (njegovi članovi će djelovati kao naši "e-ambasadori" i vršit će razmjenu naših sadržaja, a mnogi će biti uključeni u *Alert central*);
- dizajn, razvoj i provedba različitih *ad hoc* online događaja, konferencija, *freebeesa* itd.;
- kreiranje dijela za preuzimanje sadržaja sa interneta sa jednostavnim pristupom različitim materijalima koji se mogu štampati, uključujući ispravno popunjene popisne obrasce, primjerke materijala, elektronske verzije brošura, letaka, postera itd.
- kreiranje i promocija različitih "accounta" za socijalne medije poput Facebooka, Twittera, YouTubea, Instagrama itd.; aktiviranje i održavanje – različiti oglasi i promocije, uključujući branding stranice (u skladu sa ukupnim vizuelnim dizajnom kampanje);
- kreiranje i održavanje prisustva na web-forumima, što zahtijeva volontere, uključujući kreiranje *accounta* (višestruki accounti na svim važnijim forumima u BiH te nekima u regiji), kao i eksperte za slanje poruka koje će se koristiti na forumima i platformama.

3) EKSTERNI MONITORING KAMPANJE

Kao sastavni dio kampanje javnog informisanja, potrebno je organizirati i eksterni monitoring kampanje. Na ovaj način će se osigurati kontinuirano i objektivno mjerenje učinka kampanje u ostvarenju postavljenog cilja, mjerenje "terenskog obuhvata" kampanje te prikupljanje neophodnih informacija za eventualnu doradu i prilagodbu ključnih poruka.

Također, u cilju "finog" dorađivanja izgleda i sadržaja kampanje, organizirat će se ispitivanja javnog mnijenja i fokus grupe. Ona će poslužiti kao dodatni izvor informacija o učinku kampanje i pružiti značajne informacije o dodatnim područjima kampanje koje treba kreirati. Pored toga, na ovaj način osigurat će se dodatni izvor informacija i bit će moguće dizajnirati kampanju tako da ključne poruke budu fokusirane na regionalne/dobne/spolne specifičnosti auditorija.

4) "GRASS-TOP" AKTIVIZAM

Kao dio ukupne kampanje javnog informisanja, od specifičnog značaja u trenutnim bosanskohercegovačkim uvjetima je saradnja sa medijski poznatim osobama, posebno ličnostima iz svijeta sporta i estrade, čime će se dodatno promovisati program i ključni aspekti kampanje. To se naročito tiče procesa motivisanja dijaspore da "dođe u zemlju" i "učestvuje" u popisu, kao i osiguranja ključnih informacija o popisnim obrascima i relevantnim pitanjima. Uloga poznatih ličnosti iz svijeta sporta i estrade može imati odlučujuću ulogu u promociji najznačajnijih

segmenata kampanje⁴, što je posebno slučaj za nejasno etničko izjašnjavanje među Bošnjacima i učešće dijaspore u popisu, zbog čega se ona ne smije previdjeti niti zanemariti. U tom kontekstu, neophodno je što prije započeti sa organiziranjem i motivisanjem poznatih ličnosti da uzmu učešće i adekvatno se upoznaju sa različitim aspektima predstojećeg popisa.

U okviru ovog dijela kampanje, neophodno je angažovati poznate ličnosti iz svijeta sporta i estrade kako bi se sačinili TV spotovi i info-reklame, kao i sadržaji za dio kampanje koja ide na web i socijalne medije, preciznije on-line klipovi i info-tagovi. Pored poznatih ličnosti, ukoliko je to moguće i oportuno, angažman osoba iz ukupnog političkog života Bosne i Hercegovine za prenošenje ključnih poruka za Bošnjake u zemlji i dijaspori također može vršiti snažan utjecaj, a poznate ličnosti iz svijeta sporta i estrade, ukoliko je to moguće, treba iskoristiti u dijelu kampanje koji se odnosi na printane medije, banere, postere i brošure.

5) SPECIJALIZOVANI MEDIJSKI DOGAĐAJI

Bitan element ukupne kampanje jeste i organizovanje zapaženih medijskih događaja, kao što su međunarodne konferencije i okrugli stolovi sa istaknutim učesnicima iz akademske zajednice, istraživačke i političke sfere života. Cilj konferencija i okruglih stolova svakako treba biti prilagođen ukupnom željenom programskom učinku, te je u tom kontekstu neophodno prirediti odgovarajuće stručne publikacije/knjige/istraživačke studije u vezi sa temama naznačenim u kontekstu ovog Programa, te ciljevima i djelatnostima Fondacije. Ovaj segment kampanje svakako treba realizovati u partnerstvu i kooperaciji sa institucijama osnivačima Fondacije.

6) POZIVNI CENTAR KAMPANJE

Kao značajan dio ukupnih radnih i programskih aktivnosti Fondacije, a u okviru ukupne kampanje javnog informisanja, planirana je uspostava Pozivnog centra Fondacije. Pozivni centar će se prevashodno fokusirati na telefonsku komunikaciju, ali će također obuhvatiti komunikaciju putem e-maila, SMS-a ili weba. Na ovaj način će se osigurati aktivan i cjelovit obuhvat populacije koja ne živi u urbanim/gradskim sredinama, te one u dijaspori. Kroz integraciju različitih komunikacijskih kanala, uspostava internog Pozivnog centra Fondacije predstavlja važnu dugoročnu investiciju Fondacije. Uzimajući u obzir ukupnu dispoziciju planiranih poziva, SMS poruka, e-mailova itd., planirana je uspostava manjeg (do 25 stanica) Pozivnog centra kampanje sa svim pratećim softverskim rješenjima.

Pored toga, važno je naglasiti da će, ukoliko bude kvalitetno dizajnirana i ispravno održavana, baza podataka Pozivnog centra predstavljati izuzetno dragocjen i nezamjenjiv dugoročni resurs Fondacije. Da bi se to postiglo, neophodno je uspostaviti mehanizam i kapacitete za kontinuirano ažuriranje baze podataka kako sa svim osnovnim tako i sa usput prikupljenim informacijama, kao što su caller ID, trajanje poziva, informacije o tome koliko dugo je poziv bio na čekanju, da li je taj poziv već neko preuzeo, potom preusmjerenje, dodatni brojevi telefona, detalji komunikacije putem instantnih poruka, kao i različite napomene vezane za taj "kontakt". Sve ovo činit će integralnu bazu podataka "kontakata" Fondacije i predstavljat će temelj za potencijalnu dugoročnu strategiju Fondacije u vezi sa Bošnjacima u zemlji i dijaspori.

7) AKTIVAN RAD I ORGANIZACIJA DIJASPORE

Uloga dijaspore u ovom popisu je ključna i svi učesnici u ovom popisu to jako dobro znaju. Jasno, interesi su različiti, ali je zaključak isti – dijaspora će kroz ovaj popis determinirati unutrašnjo-političke odnose u Bosni i Hercegovini, te u velikoj mjeri odrediti ukupnu budućnost države. U prethodnom poglavlju naglašen je značaj dijaspore, ali je ovdje važno spomenuti i neke od poteškoća kada je u pitanju dijaspora. I pored relativno dobre uvezanosti naše dijaspore, ne postoji mnogo aktivnih i organiziranih komunikacijskih mehanizama za prenošenje informacija

⁴ Chabo Dimed, Joulyana, S. (2005), *Celebrity Endorsement – hidden effects*, Jönköping International Business School, Jönköping University

prema bh. dijaspori. TV kanali javnog servisa su prestali sa radom u inostranstvu, a mreža privatnih RTV stanica je ograničena. Institucionalne mreže osnivača imaju svoja tehnička ograničenja, te ne obuhvataju veliki dio bošnjačke populacije. Sama populacija je prilično disperzirana, tako da će eventualni terenski rad, ali i distribucija materijala, biti značajno otežana.

Ipak, kao kritični faktor ovog popisa, bosanskohercegovačka dijaspora se mora adekvatno adresirati te kroz angažman osnivača, različitih bh. udruženja, medija i poznatih ličnosti pravovremeno informirati o značaju i sadržaju samog popisa. Pored toga, od izuzetne je važnosti osigurati adekvatno informisanje/obrazovanje bošnjačke dijasporo o realnim posljedicama „neadekvatnog“ učestvovanja u ovom popisu s obzirom da postoji velika razlika ukoliko se bh. dijaspora popiše u mjestu predratnog prebivališta ili putem pošte (preko zvaničnog web-sajta za popis). Organiziranje informativnih kampanja, distribucija plakata i info-brošura, ali i mikrorad na terenu u formi obilazaka naših udruženja i zajednica širom svijeta mora biti u vrhu prioriteta i sa organizacijom ovog segmenta programskih aktivnosti Fondacije mora se otpočeti što prije. Organizacija i provedba aktivnosti u vezi sa dijasporom i pružanjem podrške dijaspori obuhvatit će:

- organizaciju i provedbu posjeta i info-kampanje u zemljama u kojima živi većina bh. dijasporo;
- upotrebu resursa, mreže i komunikacijskih kanala osnivača Fondacije; te
- distribuciju promotivnog materijala (brošura, letaka, postera itd.) što većem broju pripadnika bošnjačke dijasporo te kulturnih, sportskih i drugih udruženja Bošnjaka u svijetu.

U tom kontekstu, a sa ciljem aktivnog rada sa dijasporom, oformit će se radna grupa, organizirana po regionima/zemljama, koja će koordinirati sve aktivnosti i raditi direktno sa različitim udruženjima u dijaspori. Postojeće mreže organizacija osnivača svakako treba iskoristiti kao nukleus za aktivnosti širenja informacija i distribucije materijala. Također, direktnim kontaktima i putem mreže naših organizacija radna grupa će prikupiti kontaktne podatke bh. građana u dijaspori. Na kraju, kada je dijaspora u pitanju, trebamo imati na umu da se odmori u EU/SAD-u uglavnom planiraju barem 6 mjeseci ranije, tako da je neophodno što je prije početi sa aktivnostima javnog informisanja dijasporo.

8) ORGANIZACIJA I PODRŠKA ANGAŽMANU CIVILNOG DRUŠTVA I NEVLADINOG SEKTORA

S obzirom na realno kratak vremenski okvir za planirane programske aktivnosti i s obzirom na potrebu da se na adekvatan način tretira većina prethodno navedenih elemenata ukupnog Programa rada Fondacije, potrebno je kreirati i podržati u radu mrežu organizacija civilnog društva i NVO-a. Na ovaj način kreirao bi se jedinstven okvir za provedbu većine aktivnosti na terenu, kao i za prenošenje ključnih poruka kampanje. Pored toga, ova mreža će mnogim organizacijama koje trenutno samostalno djeluju pružiti okvir putem kojeg mogu prenijeti "jedinstvenu poruku" Bošnjacima, kako u zemlji tako i dijaspori.

Pored toga, izuzetno je važno osigurati podršku različitih "lokalnih" i tzv. "ženskih" udruženja u promociji ciljeva Programa rada Fondacije. Ova udruženja obično djeluju na lokalnoj razini i imaju značajan utjecaj u svojim zajednicama. S obzirom na ukupne ratom izazvane demografske promjene, kao i na ukupne ekonomski determinirane okolnosti u BiH (procentualno bitno veći broj nezaposlenih žena), udruženja za žene, ali i ženska populacija uopće, u predstojećem popisu imat će ključnu ulogu. Angažman tzv. "ženskih" i "lokalnih" udruženja će imati suštinsku ulogu u mnogim područjima u BiH.

Na kraju, važno je naglasiti da ova mreža može poslužiti kao dugoročni kanal za komunikaciju i realizaciju eventualnih, ovim Programom nepredviđenih, dodatnih aktivnosti Fondacije – posebno aktivnosti usmjerenih na povratničku populaciju i ukupne odnose vezane za RS.

9) PROMOCIJA I ORGANIZACIJA AKTIVNOG UČEŠĆA BOŠNJAKA U POPISNIM TIJELIMA

Zakon o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini 2013. godine definisao je različita tijela/organe koji će aktivno učestvovati u realizaciji popisa. Pored tri zavoda za statistiku, najznačajnija popisna tijela se nalaze na lokalnom nivou, i to u formi *popisnih komisija lokalne samouprave*. S obzirom na nadležnosti koje su dodijeljene ovim tijelima, od izuzetne je važnosti osigurati adekvatnu zastupljenost Bošnjaka i njihovo aktivno učešće u radu ovog tijela. Zakon o popisu predviđa da nacionalna struktura komisija, instruktora i popisivača treba biti u skladu sa popisom iz 1991. godine. Međutim, neophodno je osigurati dovoljan broj "prijavljenih" Bošnjaka za članove ovih tijela u lokalnim zajednicama, što uključuje članove Popisne komisije lokalne samouprave, instruktore i popisivače na terenu. U tom kontekstu, već sada, a posebno u općinama RS-a, treba otpočeti sa pripremama potencijalnih članova ovih tijela. S obzirom da Zakon predviđa zastupljenost u skladu sa popisom iz 1991. godine, moguće je procijeniti broj potrebnih članova popisnih komisija i popisivača, te osigurati da se adekvatan broj Bošnjaka prijavi u zakonima predviđena popisna tijela.

Sa tim ciljem na umu, neophodno je organizirati, upravljati i koordinirati lokalne/općinske aktiviste (Local Action Groups – LAG) kao izrazito važan aspekt ukupnog uspjeha planiranih aktivnosti u vezi sa predstojećim popisom. Imajući u vidu ukupnu situaciju u BiH, a posebno postratnu situaciju u RS-u, kao i Zakon o organizaciji i sprovođenju popisu u RS-u te pitanja koja se tiču povratnika i dijaspore, predviđa se organizacija najmanje 50 općinskih lokalnih akcionih grupa. Prilikom organizacije LAG-ova neophodno je iskoristiti postojeću mrežu i osoblje osnivača, posebno u manjim sredinama i povratničkim zajednicama.

10) STRUČNI SAVJETI FONDACIJE

U cilju animiranja i iskorištenja lokalne ekspertize, njenog iskustva i znanja u domenu ciljeva i djelatnosti Fondacije, u formi ekspertnih timova Fondacija će uspostaviti stručne savjete/odbore. Savjete će sačinjavati domaći i međunarodni eksperti, koji će imati zadatak da odgovore na najvažnije izazove u vezi sa otvorenim pitanjima popisa, da pruže potrebne savjete u vezi sa definisanim područjima Programa te da osiguraju politički/institucionalni koncenzus o najvažnijim pitanjima. Za sada je moguće predvidjeti uspostavu tri stručna odbora, i to: (i) Demografskog, (ii) Političkog te (iii) Pravnog savjeta Fondacije. Pored toga, kao komplement stručnim savjetima, Fondacija će nastojati da osigura adekvatnu tehničku podršku različitih statističkih i stručnih ustanova i udruženja sa ciljem razmjene ekspertize u važnim pitanjima popisa te primjeni EUROSTAT-ove metodologije i zahtjeva.

Na kraju, važno je naglasiti da je za uspješnu realizaciju navedenog programa od izuzetne važnosti osigurati organizaciju i upošljavanje osnovnog tima Fondacije kao centralnog *izvršnog organa Fondacije*. Iako će se Fondacija u realizaciji programskih aktivnosti u velikoj mjeri oslanjati na operativne kapacitete i osoblje te postojeću institucionalnu mrežu svojih osnivača, bitno je osigurati snažan interni operativni tim Fondacije. Na čelu internog tima Fondacije se nalazi direktor Fondacije, čija uloga je da vrši svakodnevno upravljanje i implementaciju usvojenog Programa rada Fondacije, tretira različite rizike i ograničenja te nadgleda ukupnu usklađenost Programa sa ciljevima i djelatnostima Fondacije.

U realizaciji Programa rada Fondacije, direktor će imati podršku zamjenika direktora te program-koordinatora, koji će djelovati u okviru različitih područja ekspertize. Za početak, očekuje se angažman program-koordinatora u domenu dizajna i realizacije kampanje javnog informisanja, IT program-koordinatora, zatim program-koordinatora zaduženog za organizaciju dijaspore te program-koordinatora zaduženog za rad na terenu i organizaciju lokalnih/općinskih timova. Također, ovisno o specifičnostima aktivnosti definisanih u programskim područjima, kao i odgovarajućim analizama ekonomičnosti, definisane zadatke će vršiti i eksterno angažirano osoblje te kompanije koje pružaju specifične usluge definisane Programom rada.

4. Dinamika i okvir za realizaciju Programa

4.1. DINAMIKA I SADRŽAJ PROGRAMSKIH KOMPONENTI

U tabeli je iznesen sadržaj i opis prethodno prikazanih programskih područja, pripadajućih aktivnosti i okvirne dinamike početka realizacije pojedinih aktivnosti.

KOMPONENTA PROGRAMA	AKTIVNOSTI	ROK
1-A. Dizajn, razvoj i priprema kampanje javnog informisanja	<ul style="list-style-type: none"> - Osmišljavanje osnovnih elemenata i ključnih poruka/slogana kampanje javnog informisanja <ul style="list-style-type: none"> ✓ Analize ciljnog auditorija u skladu sa definisanim ključnim područjima intervencije ✓ Sadržaj i provedba ispitivanja javnog mnijenja i odgovarajuće ekonometrijsko modeliranje ključnih elemenata predviđene kampanje ✓ Osmišljavanje svih značajnih elemenata kampanje javnog informisanja ✓ Razvijanje strategije javnog informisanja i plana implementacije ✓ Slogani i vizuelni izgled kampanje ✓ Izrada/dizajn printanog materijala, brošura, letaka, transparenata, postera, banera itd. - Uspostava internog centra za informisanje – PR ured (24/7) <ul style="list-style-type: none"> ✓ Analiza, reakcije, obuka za djelovanje u medijima ✓ Uspostava/angažman osnovnog tima za javno informisanje ✓ Kreiranje oglasa i medijskih objava u vezi s javnim informisanjem 	02. 2013.
1-B. Realizacija kampanje javnog informisanja u BiH i zemljama u kojima živi većina bh. dijaspora	<ul style="list-style-type: none"> - Zakup promotivnog vremena na TV stanicama: <ul style="list-style-type: none"> ✓ S obzirom na značaj kampanje, važno je osigurati oglašavanje na većini dostupnih TV stanica u BiH, kao i na satelitskim kanalima koji ne moraju biti bosanskohercegovački, ali su popularni među bh. dijasporom. To uključuje ključne lokalne TV i SAT kanale. Imajući u vidu da je u pitanju veći broj TV spotova/stanica, te da je prisutna problematičnost geografskog prostora i kompleksnost ograničenog i kratkog trajanja kampanje, bit će potrebno osigurati najmanje 5.000 GRP (analizirano po mjeranju gledanosti koje vrši MiB Gallup ili AGB). - Radio – neophodno je pokriti raspoložive radiostanice u BiH koje sluša bošnjačka populacija bez obzira na rejting date radiostanice. 10 radiospotova x 25 radiostanica dnevno x 90 dana = 22.500 emitovanja. - Kampanja putem vanjskog oglašavanja (<i>outdoor</i>) zavisi od perioda godine u kojem se provodi kampanja. Procjena podrazumijeva zakup najmanje 500 prostora vanjskog oglašavanja (billboardi, svijetleće reklame, fasade itd.) tokom kampanje. - Štampani mediji – uključivanje glavnih dnevnih novina i ključnih sedmičnih magazina - Kino – djelovanje u multiplex kinima u BiH - Izrada TV spotova sa poznatim ličnostima iz svijeta sporta i estrade - Produkcija radiospotova – obuhvatiti tokom izrade TV spotova - Štampanje promotivnog materijala (brošure, leci itd.), koji će se distribuirati u svako bošnjačko domaćinstvo u BiH i udruženje u dijaspori (najmanje 1.000.000 letaka, 400.000 različitih vrsta brošura, 20.000 postera formata A0 te ostalih promotivnih materijala). 	05. 2013.

KOMPONENTA PROGRAMA	AKTIVNOSTI	ROK
<p>2-A. Dizajn, razvoj i implementacija interaktivnog web-portala. Web-portal će poslužiti kao čvorište provedbe kampanje u socijalnim medijima i centralna tačka za kanale socijalnih medija</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Osigurati ekspertnu podršku (stručnjaci za web i online medije, grafički dizajner/urednik videosadržaja, programer itd.) u cilju dizajna cjelovitog rješenja web-portala Fondacije - Implementacija web-portala (razvoj portala će vršiti eksterno angažirana kompanija): <ul style="list-style-type: none"> ✓ Grafički dizajn i branding ✓ Organiziranje razvoja web-portala, uključujući i sistem za upravljanje sadržajem – CMS ✓ Nabavka potrebne opreme/alata - Razvoj/nabavka i provedba aplikacija SEM (marketing pretraživača) i SEO (optimizacija pretraživača) - Razvoj aplikacija "prijavi se/učestvuj u popisu" te interaktivne web-aplikacije "provjeri svoje odgovore u popisu", koja će omogućiti korisnicima da odmah vide odgovore na ključna pitanja, kakva su, naprimjer, pitanja o "statusu rezidenta" i "etničkoj pripadnosti". - Organizacija internih i vanjskih volontera koji će olakšati i osigurati adekvatnu promociju portala - "Alert central softver" i softver za mobilne uređaje <ul style="list-style-type: none"> ✓ Razvoj/nabavka softvera "Alert central", alata za prikupljanje, slanje i objavljivanje upozorenja/obavijesti i odgovora na različitim sajtovima na internetu (ključni dio kampanje potreban za dominaciju i posjedovanje cijele priče), kao i razvoj mobilne aplikacije - Kreiranje zajednice <ul style="list-style-type: none"> ✓ Promocije, angažman, osnaživanje zajednice korisnika (njeni članovi će djelovati kao naši "e-ambasadori" i vršit će razmjenu naših sadržaja; mnogi će biti prijavljeni u "Alert central" i ostale aplikacije Fondacije) - Dizajn, razvoj i provedba različitih <i>ad-hoc</i> on-line događaja, konferencija, <i>freebies</i> itd. - Izrada posebnog dijela portala namijenjenog preuzimanju sadržaja sa interneta, uz jednostavan pristup različitim materijalima koji se mogu štampati, uključujući elektronske verzije brošura, letaka, postera, popisnice itd. 	<p>02. 2013.</p>
<p>2-B. Dizajn, razvoj i implementacija strategije za socijalne medije i interni tim za socijalne medije kao dio aktivne 24/7 kampanje</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada posebne strategije za socijalne medije i društvene mreže - Nabavka softvera za monitoring socijalnih medija - Izrada <i>accounta</i> na društvenim mrežama i njihova promocija <ul style="list-style-type: none"> ✓ Kreiranje i promocija Facebook stranice, aktiviranje i održavanje: Facebook oglasi i promocije, uključujući branding stranice (u skladu sa ukupnim vizuelnim dizajnom kampanje) ✓ Kreiranje i promocija na Twitteru: kreiranje, aktiviranje i održavanje, uključujući branding računa (u skladu sa ukupnim vizuelnim dizajnom kampanje) ✓ Kreiranje YouTube prijave: kreiranje, aktiviranje i održavanje, uključujući branding računa (u skladu sa ukupnim vizuelnim dizajnom kampanje) - Produkcija materijala za socijalne medije: snimanje, montiranje, kratki videozapisi, videomontiranje itd. - Kreiranje Instagrama: kreiranje, aktiviranje i održavanje, uključujući branding računa (u skladu sa ukupnim vizuelnim dizajnom kampanje) - Kreiranje i održavanje web-foruma (ovo zahtijeva mnogo različitih volontera), uključujući kreiranje <i>accounta</i> (pokriti sve važnije forume u BiH i regiji) - Osigurati eksperte za slanje poruka koje će se koristiti na forumima i platformama - Organizacija i obuka internog tima za socijalne medije 	<p>03. 2013.</p>

KOMPONENTA PROGRAMA	AKTIVNOSTI	ROK
3. Eksterni monitoring kampanje	<ul style="list-style-type: none"> - Eksterni monitoring kampanje javnog informisanja - Redovna ispitivanja javnog mnijenja o toku i učincima kampanje, efektima ključnih „poruka“ te dodatnim korekcijama kampanje i ključnih poruka u smislu regionalne/dobne/spolne pokrivenosti 	04. 2013.
4. "Grass-top" aktivizam	<ul style="list-style-type: none"> - Angažman poznatih ličnosti iz svijeta sporta i estrade - Izrada TV spotova i info-reklama - Izrada različitih sadržaja za web i socijalne medije, poput on-line klipova i info-tagova - Izrada printanih medija, banera, postera i brošura sa poznatim ličnostima iz svijeta sporta i estrade 	03. 2013.
5. Specijalizovani medijski događaji	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada konferencijskih publikacija/knjiga/istraživačkih studija - Organizacija najmanje dvije (2) međunarodne konferencije i četiri (4) naučna događaja/okrugla stola u vezi sa predstojećim popisom 	04. 2013.
6. Pozivni centar kampanje	<ul style="list-style-type: none"> - Uspostava manjeg (do 25 stanica⁵) Pozivnog centra kampanje (za ovu svrhu je moguće koristiti eksterni Pozivni centar, ali imajući u vidu dugoročnu strategiju Fondacije te nemogućnosti da se zaštite prava na bazu podataka "kontakata Fondacije", vlastiti Pozivni centar može biti bolja opcija) - Nabavka/razvoj softvera za Pozivni centar za čuvanje podataka o kontaktima, sisteme automatske distribucije poziva (ACDS) i biranje na temelju telefonskih brojeva u bazi podataka, zatim softvera za upravljanje odnosima sa korisnicima (CRM), preusmjerenje poziva i raspored uzvratnih poziva, upravljanje agentima i pristup udaljenim agentima, kreiranje rasporeda po telefonskim zonama, upita o statusima, upravljanje Pozivnim centrom, usluga usmjerenja poziva itd. - Kreiranje baze podataka sa kontaktima, SMS brojevima i e-mail adresama u BiH i inostranstvu - Primjena intenzivne kampanje informisanja sa direktnim kontaktima domaćinstava u BiH i dijaspori do kraja provođenja popisa - Slanje SMS poruka: oko 500.000 personaliziranih SMS poruka (to obuhvata informativne poruke, ali i podsjetnike o najvažnijim odgovorima sedam dana prije početka popisa) - Slanje e-mail poruka povezanih sa bazom podataka nekoliko puta u toku kampanje, posebno u periodu sedam dana prije početka popisa (cca 2.000.000 e-mail biltena) 	04. 2013.
7. Aktivan rad i organizacija dijaspore	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacija i provedba posjeta, tribina, predavanja itd., sa ciljem edukacije i razmjene informacija u zemljama sa najbrojnijom bošnjačkom dijasporom - Upotreba resursa, mreže i kanala komunikacije organizacija osnivača - Distribucija promotivnog materijala kampanje (brošure, leci, poster i itd.) što većem broju bošnjačke dijaspore, te kulturnim, sportskim i drugim udruženjima Bošnjaka u svijetu 	02. 2013.

⁵ Procjena upotrebe: 25 stanica x 30 (trideset dvominutnih poziva po satu) x 12 sati mogućeg radnog vremena = 9.000 poziva dnevno x 105 (90 dana kampanje + 15 dana popisa) = 945.000 potencijalnih poziva. Prema zvaničnim statističkim podacima, u FBiH ima 2,3 miliona, a u RS-u 1,4 miliona stanovnika, od čega je oko 51% Bošnjaka (1,9 miliona). Ako se to podijeli sa 3,2, što je predratni demografski faktorijal, dobije se oko 600.000 bošnjačkih domaćinstava. Pored domaćinstava u zemlji, procjena broja Bošnjaka u dijaspori je oko 800.000, što predstavlja dodatnih 320.000 domaćinstava. Kada se to zbroji, broj bošnjačkih domaćinstava u zemlji i dijaspori je oko 900.000.

KOMPONENTA PROGRAMA	AKTIVNOSTI	ROK
8. Organizacija i podrška organizacijama civilnog društva i angažmanu nevladinog sektora	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacija i koordinacija rada partnerskih organizacija civilnog društva i nevladinih organizacija <ul style="list-style-type: none"> ✓ Izgradnja mreže NVO-a i organizacija civilnog društva ✓ Osiguranje angažmana, promotivnog materijala i podrške ✓ Koordinacija rada civilnog društva/NVO-a sa lokalnim akcionim grupama Fondacije ✓ Podrška za civilno društvo/NVO u osiguranju adekvatne pokrivenosti na lokalnom mikronivou i u ruralnim/seoskim zajednicama ✓ Podrška za civilno društvo/NVO u mobiliziranju i osiguranju volontera koji će realizovati terenske aktivnosti u vezi sa popisom - Podrška za najrelevantnije civilne/nevladine organizacije 	04. 2013.
9. Promocija i organizacija aktivnog učešća Bošnjaka u popisnim tijelima	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacija, upravljanje i koordinacija lokalnih/općinskih aktivista koji će posjetiti domaćinstva u "kritičnim" područjima BiH. Njihov zadatak će, između ostalog, biti da: <ul style="list-style-type: none"> ✓ objasne značaj popisa i odgovora na važna pitanja ✓ distribuiraju promotivne materijale te učestvuju u izgradnji prepoznatljivosti kampanje ✓ intervjuišu članove domaćinstava kako bi stekli potpunu sliku o stanju u svakoj općini, izvrše procjenu znanja i strukture ispitanika u grupama, posebno se fokusiraju na grupu onih koji nisu sigurni šta kazati: populaciju starijih, povratnika itd.; ✓ identificiraju najvažnije poruke i "protivničke" argumente, te osiguraju povratne informacije Fondaciji ✓ provedu ostale promotivne aktivnosti: promotivne štandove, promocije u malim mjestima i selima, dijeljenje pošte, postavljanje postera itd. - Imajući u vidu ukupnu situaciju u BiH, posebice u smislu Zakona o popisu RS-a i pitanja koja se tiču povratnika i dijaspore, predvidjeli smo organizaciju najmanje 50 općinskih lokalnih akcionih grupa. 	03. 2013.
10. Stručni savjeti Fondacije	<ul style="list-style-type: none"> - Osigurati potrebne savjetodavne i stručne odbore u vezi sa sljedećim područjima: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Demografski savjet ✓ Politički savjet ✓ Pravni savjet - Osiguranje tehničke podrške od statističkih ustanova/organizacija te udruženja koje posjeduju ekspertizu kada je riječ o pitanjima u vezi sa popisom i metodologijom EUROSTATA 	04. 2013.
11. Organizacija i upošljavanje izvršnih organa Fondacije	<p>Osiguranje funkcionalnih struktura za provedbu Programa, koje su u mogućnosti kreirati i izvršiti provedbu gore navedenih programskih aktivnosti Fondacije, te osigurati kvalitetnu realizaciju planiranih aktivnosti u okviru definisanog okvira, a u kontekstu ukupnog učinka i ciljeva Fondacije.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Definirati detaljni plan rada, plan operativnog djelovanja, dinamiku i očekivan budžet/rashodovnu stranu - Sačinirati opis poslova i zadataka za svaku od komponenti Programa rada - Prirediti opise i uvjete rada za potrebni programski tim - Uspostaviti <i>modus operandi</i> Fondacije, kao i mehanizam izvještavanja 	02. 2013.

4.2. OGRANIČENJA PROGRAMA

Imajući na umu ukupnu kompleksnost različitih procesa vezanih za predstojeći popis, ali i planiranu dinamiku i sadržaj planiranog Programa rada Fondacije, bitno je naglasiti i neka od objektivnih ograničenja. U prvom redu, važno je potcrtati da ovaj Program podrazumijeva da će se popis realizirati tokom mjeseca oktobra 2013. godine, odnosno da će doći do planiranog odgađanja popisa. Ukoliko ne dođe do odgađanja popisa, planirani Program rada Fondacije bit će bitno reduciran i redigiran. Pored vremenskog okvira odgađanja popisa, tu je također i planirano/očekivano iskorištenje postojeće mreže i infrastrukture osnivača. Ukoliko bude neplaniranih poteškoća u mobilizaciji ove infrastrukture ili dođe do neplaniranih devijacija u realizaciji zajedničkog programa i ciljeva Fondacije, poteškoće u realizaciji pojedinih područja programa su neizbježne.

Uzimajući u obzir ukupnu kompleksnost bosanskohercegovačkih političkih procesa, realno je očekivati izvjesna ograničenja i poteškoće u mobilizaciji neophodnih političkih subjekata/pojedinaca i institucija, pa sve do direktne opstrukcije i aktivnog onemogućavanja rada i realizacije priređenog Programa. Ovdje je važno naglasiti ulogu i prilično "aktivnu" antibošnjačku kampanju organiziranu od strane skupine NVO-a, koja će svakako predstavljati realnu prijetnju uspješnoj realizaciji ciljeva Fondacije.

Na kraju, programi ovog tipa u velikoj mjeri su determinirani raspoloživim budžetom. Finansijski plan Fondacije predviđa da će Fondacija uspjeti mobilizirati neophodna sredstva za realizaciju cjelovitog Programa rada. Ukoliko se potrebna sredstva ne mobiliziraju ili dođe do bitnog umanjenja ukupno mobiliziranih novčanih sredstava, neophodno je revidirati planirani Program rada. U isto vrijeme, važno je imati na umu da značajan dio aktivnosti može otpočeti i u velikoj mjeri realizirati se kroz institucionalnu i organizacijsku infrastrukturu, kao i komunikacijske mehanizme organizacija osnivača, te je neophodno sa ovim aktivnostima otpočeti što prije. Na tom tragu, neophodno je prirediti posebnu analizu/pregled zajedničkih i preklapajućih aktivnosti koje se mogu realizirati koristeći infrastrukture i komunikacijske mehanizme osnivača.

4.3. IMPLEMENTACIJSKI OKVIR PROGRAMA

S obzirom na ugled i značaj te raspoloživu infrastrukturu koju posjeduju osnivači Fondacije, prethodno izloženi Program rada predstavlja okvir za zajedničke aktivnosti te koordinacijski mehanizam za realizaciju ukupne kampanje javnog informisanja i aktivnosti na terenu. U skladu sa ciljevima i djelatnostima Fondacije, njena uloga je fokusirana na kampanju javnog informisanja i upoznavanja bosanskohercegovačkog stanovništva sa značajem i različitim pojedinostima u vezi sa predstojećim popisom. Fondacija će također biti zadužena za osmišljavanje sadržaja i prenošenje ključnih poruka vezanih za predstojeći popis te za koordinaciju između različitih NVO-a i općinskih lokalnih akcionih grupa. Fondacija će se naročito fokusirati na tretiranje trenutne i prilično glasne antibošnjačke kampanje, koja doprinosi postojećoj kompleksnosti u smislu prenošenja značajnih poruka građanima i uvećava prisutnu konfuziju kada je u pitanju etničko izjašnjavanje Bošnjaka.

U ovom procesu Fondacija će se koristiti operativnim kapacitetima i osobljem, kao i postojećim mrežama svojih osnivača. Koristit će spektar različitih komunikacijskih kanala koji su joj na raspolaganju, posebno prilikom komuniciranja sa povratnicima i dijasporom. Osnovni zadatak Fondacije jeste postati pokretačka snaga u organizaciji, afirmaciji i podsticanju bošnjačke populacije da uzme aktivno učešće u predstojećem popisu, i to svojstvu članova lokalnih popisnih komisija, popisivača i instruktora u svojim sredinama/općinama. Također, kroz infrastrukturu osnivača, ali i lokalnih NVO-a, Fondacija će raditi na uspostavi snažnog i održivog *grass-root* aktivizma, kao najboljeg načina prenošenja znanja i podizanja svijesti Bošnjaka u Bosni i Hercegovini i dijaspori.

Osmišljavanjem izgleda i sadržaja programa, njegovim razvojem i implementacijom rukovodit će Upravni odbor Fondacije. *Kreativni* dio kampanje javnog informisanja priredit će kompanije iz ovog sektora, ali će odabir cjelokupnog *kreativnog dizajna* i *sadržaja* i *izgleda* kampanje, potrebnog printanog materijala, web-portala i socijalnih medija, kao i ključnih poruka/slogana kampanje izvršiti Upravni odbor Fondacije. Direktor, u saradnji sa svojim timom, odgovoran je za svakodnevno upravljanje i implementaciju Programa, tretiranje različitih rizika i ograničenja u realizaciji Programa te ukupnu usklađenost Programa sa ciljevima Fondacije.

U realizaciji Programa rada Fondacije direktor će imati podršku zamjenika direktora te program-koordinatora koji će djelovati u okviru različitih područja ekspertize. Programsko osoblje će biti ograničeno i za većinu usluga će se angažirati eksterno osoblje ili će se angažirati osoblje u saradnji sa osnivačima koristeći njihovu infrastrukturu i osoblje. Ipak, u cilju cjelovite implementacije Programa te stvaranja kapaciteta Fondacije tako da se adekvatno može odgovoriti na sve izazove realizacije ovako kompleksnog i dinamičnog Programa, neophodno je na samom početku formirati manji interni tim Fondacije.

Za početak, očekuje se angažman program-koordinatora u domenu dizajna i realizacije kampanje javnog informisanja, IT program-koordinatora, program-koordinatora zaduženih za organizaciju dijaspore te program-koordinatora zaduženih za rad na terenu i organizaciju lokalnih/općinskih timova. Među programskim područjima koja će zahtijevati interno osoblje najviše se ističu Centar za javno informisanje – PR ured Fondacije, te tim za web/socijalne medije. Koordinacija lokalnih akcionih grupa i civilnog društva/NVO-a će također djelovati uz podršku programskog osoblja.

Kada je u pitanju dijaspora, neophodno je formirati regionalno baziranu radnu grupu, koja će se oslanjati na ured Fondacije u Sarajevu, a koje će biti sastavljena od volontera organiziranih po zemljama/regionima gdje je bošnjačka dijaspora najbrojnija. Ova „globalna“ radna grupa koordinirat će aktivnosti u vezi sa organizacijom različitih udruženja u dijaspori te kroz korištenje njihove mreže obuhvatiti i mobilizirati bošnjačku dijasporu da uzme aktivno učešće u predstojećem popisu. Radna grupa će, putem Fondacije, biti povezana sa Pozivnim centrom i osigurati kontaktne podatke naših građana u inostranstvu, te organizirati distribuciju printanog materijala, brošura, postera, letaka itd.

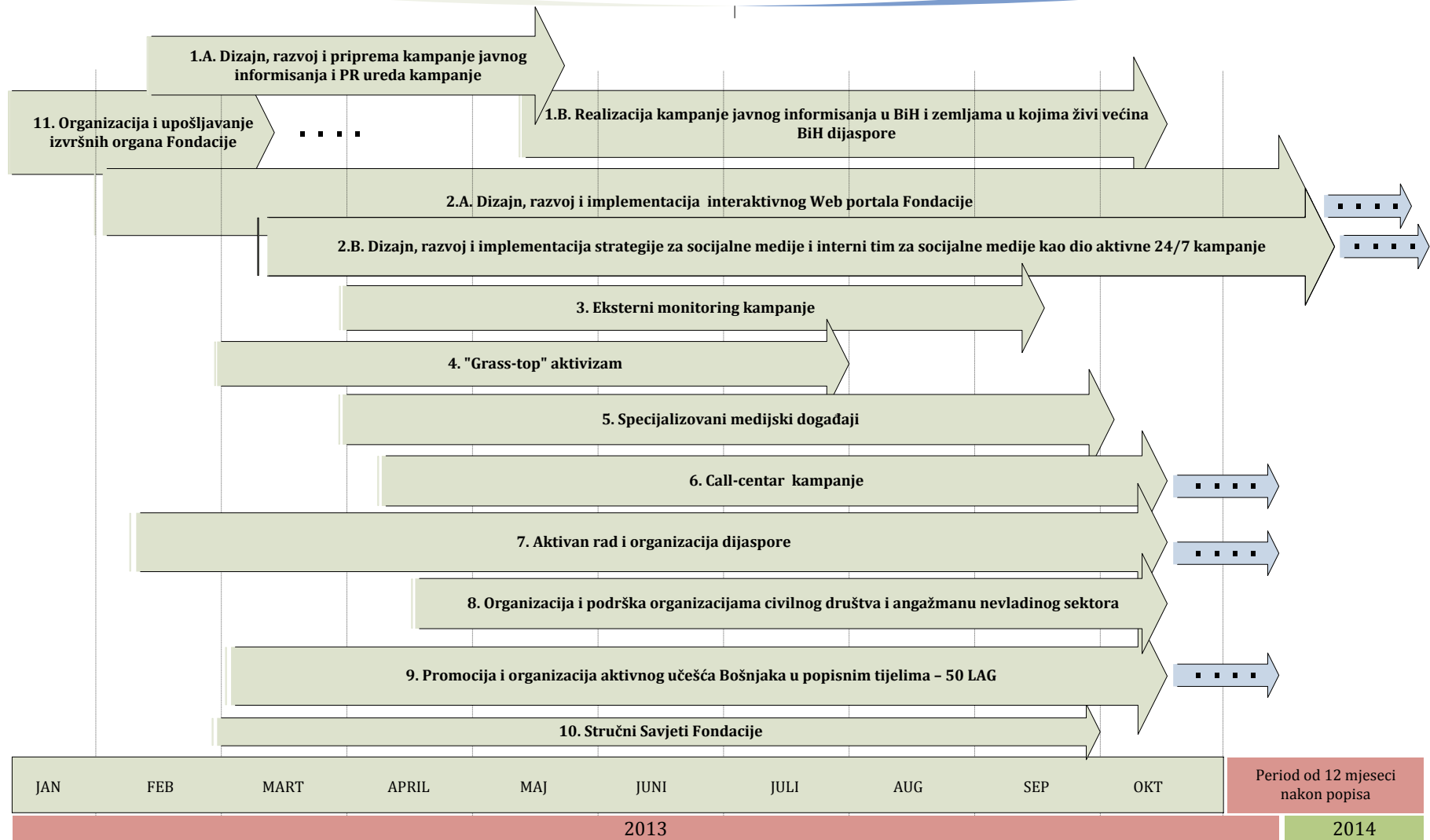
Prema Statutu Fondacije, Upravni odbor Fondacije imenovat će Nadzorni odbor, koji će biti odgovoran za ukupni finansijski nadzor Fondacije. Odbor će brojati tri člana i podnositi će izvještaj Upravnom odboru, institucijama osnivačima i, eventualno, značajnim donatorima.

Na kraju, priređeni Program rada predstavlja polazište za ukupni rad Fondacije. Definisane dodatnih aktivnosti te razrađivanje navedenih područja, kao što je definisanje detaljnog skupa operativnih aktivnosti, rokova, nosilaca aktivnosti i detaljne strukture podaktivnosti zajedno sa pripadajućim troškovima vršit će se u skladu sa dinamikom implementacije Programa. Nadalje, usljed činjenice da implementacija specifičnih programskih područja podrazumijeva intenzivnu koordinaciju na različitim nivoima i u ambijentu koji podrazumijeva višestruke aktere, neophodno je što prije uspostaviti koordinacijske timove i osigurati razmjenu informacija i usklađen rad osnivača. Ovo se posebno odnosi na aktivnosti kojima se angažira i informira dijaspora, gdje je potrebno što prije početi sa odabirom i treningom regionalnih koordinatora, te aktivnostima koje se tiču lokalnih akcionih grupa i promocije/organizacije aktivnog učešća Bošnjaka u popisnim tijelima.

4.4. DINAMIKA REALIZACIJE PROGRAMA

Naredni grafikon daje prikaz planirane dinamike realizacije Programa po ranije definisanim komponentama, uzimajući u obzir da će doći do odgađanja popisa za mjesec oktobar 2013. godine. Prezentirana dinamika data je u osnovnim crtama, a zadatak je izvršnih organa Fondacije da prirede detaljnu dinamiku realizacije cjelokupnog Programa, uključujući i detaljne gantograme za svaku pojedinačnu komponentu Programa.

Fondacija POPIS 2013 Dinamika realizacije Programa

Prilog 1. Pregled najznačajnijih aspekata zakonskog okvira popisa 2013. godine

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 21. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 3. februara 2012. godine, i na 12. sjednici Doma naroda, održanoj 3. februara 2012. godine, usvojila je Zakon o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini 2013. godine (u nastavku teksta: Zakon). Zakonom se utvrđuje sadržaj, priprema, organizacija i provođenje popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini u 2013. godini (u daljnjem tekstu: popis), kao i obaveze državnih i drugih organa i organizacija uključenih u popis, obaveze i dužnosti davalaca popisnih podataka i lica koja obavljaju poslove popisa, objavljivanja popisnih rezultata i finansiranja popisa.

U skladu sa članom 20. Zakona, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine odgovorna je za sve faze (uključujući metodologiju, organizaciju, provođenje i analizu) popisa, kao i za sve finansijske aspekte popisa. Ovdje je važno napomenuti da je RS donijela poseban entitetski zakon⁶ koji se odnosi na popis te u izvjesnoj mjeri derogirala i preuzela neke od nadležnosti državne agencije i prebacila ih na Zavod za statistiku RS, stvarajući zakonski *nejasnu* situaciju u pogledu nadležnosti i primjene određenih operativno-tehničkih elemenata popisa. Ovaj entitetski zakon o popisu u cijelosti je nepotreban s obzirom da je uloga entitetskih zavoda jasno definisana u državnom Zakonu. Ali, ako se ima na umu da je niz odredbi u RS-ovom zakonu iz domena državne agencije te da je entitetski zakon izbacio neke važne odredbe državnog Zakona, nameće se zaključak da je donošenje ovog zakona u RS-u imalo potpuno drugu pozadinu, zbog čega se naglašava potreba da se predstojećem popisu, a posebno primjeni pojedinih odredbi RS-ovog zakona te strukturi popisnih tijela u RS-u, posveti posebna pažnja.

U skladu sa članom 3. Zakona popis će se provesti u periodu od 1. do 15. aprila 2013. godine, prema stanju na dan 31. marta 2013. godine u 24,00 sata (ponoć), što se smatra referentnim datumom popisa. Samim popisom trebali bi biti obuhvaćeni:

- a) državljani Bosne i Hercegovine sa prebivalištem ili boravištem u Bosni i Hercegovini, bez obzira na to da li su u trenutku popisa prisutni u Bosni i Hercegovini ili su odsutni iz nje,
- b) strani državljani sa dozvolom za stalni ili privremeni boravak u Bosni i Hercegovini, bez obzira da li su u trenutku popisa u Bosni i Hercegovini ili nisu,
- c) lica bez državljanstva,
- d) domaćinstva licā iz tačke a), b) i c), i
- e) stanovi i druge stambene jedinice.

U nastavku izdvajamo najbitnije odredbe Zakona. Na početku, važno je izdvojiti da Zakon u članu 7. prilično jasno definiše kako će se tretirati ukupno stalno nastanjeno stanovništvo, te u stavu (2) predviđa da:

(2) Na osnovu definicije uobičajenog mjesta stanovanja, lica koja su u trenutku popisa odsutna ili će biti odsutna iz svog uobičajenog mjesta stanovanja kraće od godinu dana treba da se smatraju privremeno odsutnim licima, te ih treba uključiti u ukupan broj stanovnika tog popisnog područja. Popisana lica koja ne zadovoljavaju kriterije koji su postavljeni definicijom uobičajenog mjesta stanovanja u mjestu popisivanja, odnosno ne žive niti se očekuje da će živjeti u mjestu popisivanja u neprekidnom periodu od barem 12 mjeseci, smatraju se privremeno prisutnim licima, i stoga ih ne treba računati u ukupan broj stanovništva tog popisnog područja.

Po ovoj odredbi, dijaspora, ali i raseljena lica koja žive van Bosne i Hercegovine duže od godinu dana, ne bi trebala biti obuhvaćena popisom prisutnog stanovništva (ref. "ukupan broj stanovnika popisnog područja") i neće ući u populaciju stanovnika relevantnu za unutrašnje bosanskohercegovačke odnose. U skladu sa ovim članom Zakona, oni će biti tretirani u ukupno stanovništvo Bosne i Hercegovine, ali kao posebna popisna jedinica i neće biti dio "prisutnog stanovništva".

U skladu sa članom 11. Zakona (3), ukoliko popisivač u vrijeme popisivanja ne zatekne u stanu lica obuhvaćena popisom, ostavit će pismeno obavještenje o dužnosti dostavljanja podataka nadležnoj popisnoj komisiji do 15.

⁶ Zakon o organizaciji i sprovođenju popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2013. godine u RS-u.

aprila 2013. godine, a u skladu sa članom 17. Zakona stav (3), "Popisivanje se vrši svaki dan u vremenu od 09,00 do 21,00 sat u prisustvu najmanje jednog odraslog lica u domaćinstvu". Odnosno, za popisivanje je neophodno prisustvo samo jednog punoljetnog člana domaćinstva, a ukoliko je osoba često odsutna iz domaćinstva (u inostranstvu, dijaspori ili slično), može direktno kontaktirati Popisnu komisiju jedinica lokalne samouprave (općinski popisni biro) te obaviti popis cjelokupnog domaćinstva i svih članova u saradnji sa njima.

Važne odredbe Zakona definisane su u članu 19., stav (3), koji predviđa da "Nacionalna struktura osoblja koje radi na unosu, obradi i kontroli podataka popisa odražava nacionalnu strukturu stanovništva Bosne i Hercegovine prema posljednjem popisu stanovništva", te članu 26., koji definiše nadležnosti Popisne komisije lokalne samouprave i koji u stavovima (2–4) definiše da nacionalna struktura komisija, instruktora i popisivača "odražava nacionalnu strukturu stanovništva na području općina prema popisu iz 1991. godine, ako je to moguće". Ovdje je važno naglasiti da je u entitetskom zakonu o popisu koji je donijela RS izbačen stav (3) državnog Zakona o popisu u kojem stoji: "U sastavu popisnih komisija lokalne samouprave zastupljen je najmanje jedan predstavnik iz konstitutivnih naroda i ostalih". Na ovaj način, na lokalnoj razini se stvara dodatan i značajan prostor za zloupotrebe institucije Popisne komisije lokalne samouprave kao izuzetno važnog popisnog organa sa značajnim nadležnostima u ukupnom procesu popisa u Bosni i Hercegovini. Pored toga, u članu 7. RS-ovog Zakona dopunjena je lista zadataka lokalne popisne komisije sa veoma značajnim i prilično neuobičajenim ovlaštenjem da se "u slučaju potrebe ... (mogu) ... izvrše (iti) potrebne dopune i ispravke" na popisnicama.

Da bi se stekla slika važnosti institucije Popisne komisije lokalne samouprave, naredne alineje navode najvažnije nadležnosti koje ovo tijelo ima:

- rukovodi pripremama, organiziranjem i sprovođenjem popisa na teritoriji općine, odnosno grada,
- vrši izbor i imenovanje instruktora i popisivača jedinica lokalne samouprave,
- preuzima štampani popisni materijal i dijeli ga instruktorima, koji ga dalje distribuiraju popisivačima,
- obezbjeđuje prostorije za dežurstvo i rad u vrijeme sprovođenja popisa, kao i prostorije za rad instruktora na pregledu i prijemu popisne građe,
- vrši raspored popisivača i općinskih, odnosno gradskih instruktora po popisnim krugovima i sastavlja odgovarajuće spiskove,
- vrši nadzor nad radom općinskih, odnosno gradskih instruktora i popisivača i pruža im stručnu pomoć, uz posebnu brigu o pravilnoj primjeni metodoloških i organizacionih uputstava,
- preduzima mjere koje garantuju kompletan obuhvat jedinica popisa,
- preuzima popisni materijal od instruktora, organizuje i kontroliše obuhvat i kvalitet popisnog materijala, **a u slučaju potrebe naređuje da se izvrše potrebne dopune i ispravke,**
- obezbjeđuje skladištenje popisnog materijala uz ispunjenje propisanih sigurnosnih mjera i uvjeta određenih Zakonom o zaštiti ličnih podataka i drugim propisima o sigurnosti takvih vrsta materijala,
- organizuje prijevoz i blagovremeno dostavljanje popisnog materijala na mjesto unošenja,
- raspoređuje kontrolore za rad u postpopisnoj kontroli kvaliteta podataka prikupljenih u popisu po izabranim popisnim krugovima, u skladu sa instrukcijama Zavoda i Agencije,
- vrši zamjenu opravdano spriječenih, kao i nestručnih ili nesavjesnih instruktora, popisivača, a zamjenu kontrolora vrši uz saglasnost Zavoda i Agencije, i
- razmatra pritužbe građana i o njima obavještava Zavod.

Ovdje je važno naglasiti da, u domenu metodologije, Zakon, u članu 28., definiše da je direktor državne Agencije odgovoran za dva izrazito važna segmenta popisa: (1) direktor Agencije propisuje popisne obrasce (popisnicu i upitnik za domaćinstvo i stan) i organizaciono-metodološka uputstva za provođenje popisa; (2) direktor Agencije donosi Pravilnik o uništavanju popisne građe.

Slično je i sa entitetskim direktorima Zavoda, s obzirom da su oni u skladu sa zakonima odgovorni za imenovanje popisnih komisija lokalne samouprave, instruktora i popisivača, te davanje neophodnih ovlaštenja za njihov rad.

Na kraju, i pored činjenice da Zakon u članovima 23. i 24. predviđa uspostavu Centralnog popisnog biroa sa izbalansiranom nacionalnom strukturom, definirane nadležnosti su više u domenu tehnologije i preporuka kada je popis u pitanju te je izuzetno važno u cjelokupnom procesu pripreme popisa kontinuirano voditi računa o strukturi i sadržaju popisnica, sadržaju Uputstva za popisivače i općinske instruktore, kao i strukturi različitih popisnih tijela predviđenih Zakonom.